

Na temlju članka 17. stavak 2. i članka 72. Zakona o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04) i članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08), Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, u suradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, na 76. sjednici održanoj 12. veljače 2009. godine, donijelo je

PRAVILNIK

O MEDU I DRUGIM PČELINJIM PROIZVODIMA

DIO PRVI - OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet)

(1) Pravilnikom o medu i drugim pčelinjim proizvodima (u dalnjem tekstu: Pravilnik) propisuju se opći zahtjevi za kvalitetu meda i drugih pčelinjih proizvoda, proizvoda na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda (u dalnjem tekstu: proizvodi), minimalni uvjeti za očuvanje kvalitete koji moraju biti ispunjeni u fazi proizvodnje, prerade, obrade i distribucije, uvjeti za stavljanje na tržiste, način deklariranja i evidencija o proizvođačkoj specifikaciji proizvoda.

(2) Ovim Pravilnikom utvrđuju se:

- med i drugi pčelinji proizvodi iz aneksa I, III. i IV,
- proizvodi iz Aneksa I. koji moraju ispuniti zahtjeve propisane u Aneksu II.

DIO DRUGI - POSEBNE ODREDBE

Članak 2.

(Definicija kvalitete)

Kvaliteta u smislu ovoga Pravilnika jest svojstvo proizvoda uvjetovano osnovnim sastavom, pridodanim tvarima, tehnološkim postupcima, pakiranjem meda i drugih pčelinjih proizvoda, njihovim čuvanjem i skladištenjem.

Članak 3.

(Deklariranje)

(1) Na proizvode iz aneksa I, III. i IV. ovoga Pravilnika primjenjuju se odredbe Pravilnika o općem deklariranju ili označavanju upakirane hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 87/08) i Pravilnika o označavanju hranjivih vrijednosti upakirane hrane ("Službeni glasnik BiH", broj 85/08), a na deklaraciji moraju biti jasno navedeni:

- termin "med" koji se odnosi na proizvode iz Aneksa I. Odjeljak A. i Aneksa IV. ovoga Pravilnika i koristi se kao trgovačka oznaka isključivo za te proizvode;
- nazivi proizvoda koji su navedeni u Aneksu I. odjeljci B. i C. ovoga Pravilnika, a odnose se samo na proizvode definirane tim odjeljcima i koriste se isključivo za trgovačko označavanje tih proizvoda, s tim što se ti nazivi mogu zamijeniti jednostavnim nazivom "med", izuzev u slučaju meda u saču, meda u komadima sača ili rezanog sača u medu, filtriranog meda i industrijskog meda;
- nazivi proizvoda iz Aneksa III. ovoga Pravilnika koji se odnose samo na proizvode definirane u tom Aneksu i koriste isključivo za trgovačko označavanje tih proizvoda;

- d) za "industrijski med" odnosno med za preradu na deklaraciji, neposredno uz naziv proizvoda, mora biti naznačeno "**namijenjeno samo za preradu**";
- e) izuzev filtriranog i industrijskog meda, nazivi proizvoda mogu biti dopunjeni podacima koji se odnose na:
- 1) izvor iz cvjetova ili dijelova biljaka, ako proizvod u cijelosti ili uglavnom potječe iz navedenog izvora i ima njegova senzorska, fizičko-kemijska i mikroskopska svojstva,
 - 2) regionalno, teritorijalno ili topografsko podrijetlo, ako proizvod u cijelosti potječe iz naznačenog izvora,
 - 3) posebne kriterije za kvalitetu;
- f) kada se industrijski med upotrebljava kao sastojak hrane proizvedene od više sastojaka, termin "industrijski med" može se zamijeniti terminom "med", s tim što se u popisu sastojaka koristi termin naveden u Aneksu I. Odjeljak C. stavak (8);
- g) država ili države podrijetla u kojima je skupljen med moraju biti navedene na etiketi meda;
- h) ako med potječe iz više od jedne države, oznaka iz prethodne točke može se zamijeniti jednom od sljedećih oznaka:
- 1) "mješavina meda iz država koje nisu članice EU",
 - 2) "mješavina meda iz država članica EU",
 - 3) "mješavina meda iz država članica EU i država koje nisu članice EU".
- (2) Proizvodi se stavljuju na tržište samo u originalnom pakiranju.
- (3) Pod originalnim pakiranjem podrazumijeva se pojedinačno pakiranje proizvoda u ambalaži kojom se osigurava izvornost i kvaliteta proizvoda do trenutka otvaranja u deklariranom roku upotrebe.
- (4) Zdravstvena ispravnost i kvaliteta ambalaže u koju se pakira med i drugi pčelinji proizvodi mora odgovarati odredbama posebnog propisa o materijalima i artiklima koji dolaze u dodir s hranom.
- (5) Tekst na deklaraciji mora zadovoljavati standarde koji se odnose na mjeriteljske zahtjeve za upakirane proizvode.

Članak 4.

(Dopuštena odstupanja od nazivne mase punjenja)

- (1) Ako je sadržaj pojedinačnog pakiranja proizvoda (neto količina) deklariran u masenim jedinicama, dopuštena odstupanja od nazivne mase za pojedinačna pakiranja dana su u sljedećoj tablici:

Redni broj	Pakiranje	% odstupanja
1	do 50 g	do 6
2	51 g - 100 g	do 3,5
3	101 g - 500 g	do 2,5
4	preko 500 g	do 1,5

- (2) Prosječna neto količina nasumice izabralih deset pojedinačnih originalnih pakiranja mora odgovarati deklariranoj masi proizvoda, uz navedena dopuštena odstupanja.

Članak 5.

(Proizvodačka specifikacija i sadržaj specifikacije)

(1) Proizvodač je dužan sačiniti proizvodačku specifikaciju za med i druge pčelinje proizvode, te proizvode na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda.

(2) Proizvodačka specifikacija o proizvodu sadrži sljedeće podatke:

- a) kratak opis tehnološkog postupka proizvodnje za određeni proizvod,
- b) izvješće o obavljenoj laboratorijskoj analizi proizvoda u ovlaštenom ispitnom laboratoriju,
- c) podatke o senzorskim svojstvima proizvoda,
- d) naziv proizvoda i tržišni naziv ako ga proizvod ima,
- e) datum početka proizvodnje odnosno datuma pakiranja,
- f) naziv skupine (grupe) kojoj proizvod pripada prema ovome Pravilniku,
- g) rok trajanja (do dvije godine).

Članak 6.

(Filtrirani i industrijski med)

U slučaju filtriranog i industrijskog meda, na transportnim spremnicima, ambalaži i odgovarajućim pratećim dokumentima mora biti jasno naznačen puni naziv proizvoda, kako je to propisano u Aneksu I. Odjeljak C. st. (7) i (8) ovoga Pravilnika.

Članak 7.

(Čuvanje meda)

Med se čuva odnosno skladišti u zatvorenim posudama, u suhim, tamnim i provjetrenim prostorijama na temperaturi od 18 do 22°C.

DIO TREĆI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 8.

(Službene kontrole i inspekcijski nadzor)

(1) Službene kontrole i inspekcijski nadzor provode se sukladno važećim propisima.

(2) Za utvrđivanje usklađenosti kvalitete meda i drugih pčelinjih proizvoda s odredbama ovoga Pravilnika koriste se važeće propisane metode odredane posebnim propisom o metodama za kontrolu meda i drugih pčelinjih proizvoda, kao i druge validirane i međunarodno priznate metode.

Članak 9.

(Prestanak važenja odredaba)

(1) Danom stupanja na snagu ovoga Pravilnika prestaju važiti odredbe Pravilnika o kvaliteti meda i drugih pčelinjih proizvoda i metodama za kontrolu kvalitete meda i drugih pčelinjih proizvoda ("Službeni list SFRJ", br. 4/85 i 7/92), koje se odnose na kvalitetu meda i drugih pčelinjih proizvoda.

(2) Med i drugi pčelinji proizvodi proizvedeni u skladu s odredbama Pravilnika iz stavka (1) ovoga članka mogu se prodavati 12 mjeseci nakon stupanja na snagu ovoga Pravilnika.

Članak 10.

(Stupanje na snagu)

Pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

VM broj 96/09
12. veljače 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Vijeća ministara BiH
Dr. **Nikola Špirić**, v. r.

ANEKS I.

DEFINICIJA, PODRIJETLO I PODJELA MEDA

Odjeljak A. Definicija meda

Prema ovome Pravilniku, med je prirodno sladak, tekući, viskozni, ili kristaliziran proizvod što ga proizvode medonosne pčele (*Apis mellifera*) od nektara cvjetova medonosnih biljaka ili od sekreta sa živih dijelova biljaka ili od ekskreta kukaca roda *Hemiptera* koji su žive dijelove biljaka, koje pčele skupljaju, dodaju mu vlastite specifične tvari, preoblikuju i odlažu u stanicu saća da sazri.

Odjeljak B. Podjela meda prema podrijetlu medonosnih biljaka ili medne rose

- (1) *Nektarni med* je proizvod što ga proizvode medonosne pčele od nektara cvjetova medonosnih biljaka različitih vrsta (lipa, bagrem, kadulja, lavanda i dr.), a može biti:
 - a) *sortni ili monoflorni* - med u kojem udjel zrnaca određene biljne vrste mora odgovarati najmanjem postotku utvrđenom u Odjeljku D. ovoga Aneksa i mora imati svojstveni okus i miris označene medonosne biljke;
 - b) *cijetni ili poliflorni* - med od više biljnih vrsta.
- (2) *Medljikovac* je proizvod što ga medonosne pčele proizvode od medne rose crnogoričnih i bjelogoričnih biljaka (četinarki i liščara) ili iz ekskreta kukaca roda *Hemiptera* koji su žive dijelove biljaka.
- (3) *Miješani med* jest mješavina cijetnog ili nektarnog meda i medljikovca.

Odjeljak C. Podjela meda prema načinu proizvodnje i/ili predstavljanja proizvoda

- (1) *Med u saću* jest med što ga pčele čuvaju u stanicama svježe izgrađenog saća koje ne sadrži legla ili med u potpornim listovima tankog saća napravljenim isključivo od pčelinjeg voska, koji se stavljuju na tržište u zatvorenom cijelom komadu saća ili dijelovima takvog saća.
- (2) *Med u komadima saća ili rezano saće u medu* jest med koji sadrži jedan ili više komada meda u saću.
- (3) *Cijedeni med* jest med dobiven cijedenjem otvorenog meda u saću koji ne sadrži legla.
- (4) *Vrcani med* jest med dobiven centrifugiranjem otvorenog meda u saću koji ne sadrži legla.
- (5) *Kremasti med* jest vrcani med dobiven ubrzanim procesom kristalizacije.
- (6) *Topljeni med* jest med dobiven postupkom hladnog gnječenja saća koji ne sadrži legla uz ili bez primjene postupka umjerenog zagrijavanja najviše do 45°C s naknadnim brzim hlađenjem.
- (7) *Filtrirani med* jest med dobiven postupkom odstranjivanja stranih anorganskih ili organskih tvari kao rezultat značajnog smanjenja udjela peluda u medu, čiju je analizu potrebno raditi prije i nakon filtriranja koje se smatra valjanim.
- (8) *Industrijski med ili med za preradu* jest med koji se koristi isključivo u industrijske svrhe ili kao sastojak hrane koja podliježe daljnjoj preradi, a neprikladan je za neposrednu prehranu ljudi stoga što:
 - a) može imati nesvojstven okus ili miris,
 - b) mogao je započeti proces fermentacije ili je fermentirao,

c) je zagrijavan na temperaturu iznad 45°C .

Odjeljak D. Udjel peludnih zrnaca u sortnom ili monoflornom medu

(1) Da bi se med mogao nazvati sortnim ili monoflornim, udjel peludnih zrnaca pojedine biljne vrste u nerastopivom sedimentu najmanje iznosi za:

- a) bagrem (*Robinia pseudoacacia* L.) 20%,
- b) lipu (*Tilia* sp.) 25%,
- c) sunčokret (*Helianthus annuus* L.) 40%,
- d) lucernu (*Medicago sativa*) 30%,
- e) kadulju - žalfiju (*Salvia officinalis* L.) 15%,
- f) pitomi kesten (*Castanea sativa* Mill.) 85%,
- g) vrijes (*Calluna vulgaris* Hull.) 20%,
- h) ružmarin (*Rusmarinus officinalis* L.) 30%,
- i) lavandu (*Lavandula* sp L.) 20%,
- j) drač (*Paliurus spina-christi* Mill) 20%.

1. Za ostale biljne vrste, da bi se med mogao nazvati sortnim ili monoflornim, udjel peludnih zrnaca u nerastopivom sedimentu mora iznositi najmanje 45%.

ANEKS II.

KRITERIJI ZA SASTAV I SVOJSTVA MEDA

- (1) Med sadrži razne vrste šećera, najviše glukoze i fruktozu, te druge sastojke poput organske kiseline, enzime i čvrste čestice koje ulaze u sastav meda. Boja meda varira od skoro bezbojne do tamno smeđe. Med može biti tekući, viskozan, djelomično ili potpuno kristaliziran. Okus i aroma variraju ovisno o biljnoj vrsti.
- (2) Med koji se stavlja na tržište ili se koristi u bilo kojem proizvodu namijenjenom prehrani ljudi ne smije imati bilo koje dodatke, uključujući prehrambene aditive niti bilo koji drugi dodatak osim meda. Med mora što je više moguće biti slobodan od organskih i anorganskih tvari stranih svome sastavu.
- (3) Izuzimajući odredbe Aneksa I. Odjeljak C. stavak (8) ovoga Pravilnika, med koji se stavlja na tržište ne smije:
- imati bilo kakav strani okus ili miris,
 - biti u početnom stadiju fermentacije,
 - imati umjetno izmijenjenu kiselost,
 - biti zagrijavan na takav način da su prirodni enzimi ili uništeni ili su im značajno smanjene aktivnosti.
- (4) Izuzimajući odredbe Aneksa I. Odjeljak C. stavak (7) ovoga Pravilnika, nije dozvoljeno odstranjivati pelud niti koji drugi prirodni sastojak meda, osim kada je to neizbjježno tijekom odstranjivanja stranih anorganskih ili organskih tvari.
- (5) Med ne smije biti dobiven hranjenjem pčela šećerom i šećernim proizvodima niti pomiješan s medom dobivenim na taj način.
- (6) Pri dekristalizaciji med se ne smije zagrijavati na temperaturi višoj od 45°C.
- (7) Med koji se stavlja na tržište ili se koristi kao sirovina u proizvodnji drugih prehrambenih proizvoda namijenjenih prehrani ljudi mora ispunjavati kriterije o sastavu navedene u sljedećoj tablici:

<i>1. Sadržaj šećera</i>	<i>Količina</i>
a) sadržaj fruktoze i glukoze	
- nektarni med	ne manje od 60 g/100 g
- medljikovac, miješani med	ne manje od 45 g/100 g
b) sadržaj saharoze	
- općenito	ne više od 5 g/100 g
- akacija ili bagrem (<i>Robinia pseudoacacia L.</i>), lucerna (<i>Medicago sativa</i>), Menzijensova banksija (<i>Banksia menziesii</i>), <i>Hedysarum L.</i> , crveni gumijevac (<i>Eucalyptus camadulensis (EC)</i>), <i>Eucryphia lucida Cav.</i> , <i>Eucryphia milliganii Hook.f.</i> , citrusi (<i>Citrus sp</i>)	ne više od 10 g/100 g
- medljikovac	
lavanda (<i>Lavandula sp</i>), plućnjak (<i>Borago officinalis L.</i>)	ne više od 15 g/100 g
ružmarin (<i>Rosmarinus officinalis L.</i>), vrisak (<i>Saturea sp L.</i>), kadulja (<i>Salvia sp L.</i>), drač (<i>Paliurus spina-christi Mill</i>)	ne više od 8 g/100 g
<i>2. Sadržaj vlage</i>	
- općenito	ne više od 20%
- vrijes (<i>Calluna vulgaris (L.) Hull.</i>) i industrijski med općenito	ne više od 2%
- industrijski med od vrijesa (<i>Calluna vulgaris (L.) Hull.</i>)	ne više od 25%
<i>3. Sadržaj sastojaka netopivih u vodi</i>	
- općenito	ne više od 0,1 g/100 g
- topljeni ili muljani med	ne više od 0,5 g/100 g

4. Električna provodljivost	
- med koji nije naveden na donjem popisu i mješavine tih vrsta meda	ne više od 0,8 mS/cm
- medljikovac i med od kestena te njihove mješavine, osim nabrojanih na donjem popisu <i>izuzeci:</i> planika ili jagodnjak (<i>Arbutus unedo L.</i>), zvonasti vrijesak (<i>Erica sp.</i>), eukaliptus (<i>Eucalyptus sp.</i>), lipa (<i>Tilia sp.</i>), obični vrijesak (<i>Calluna vulgaris (L.) Hull.</i>), manuka (<i>Leptospermum sp.</i>), čajevac (<i>Melaleuca sp Mill.</i>)	ne manje od 0,8 mS/cm
5. Slobodna kiselina	
- općenito	ne više od 50 milieqv kis./1000 g
- industrijski med	ne više od 80 milieqv kis./1000 g
6. Aktivnost diastaze i sadržaj hidroksimetilfurfurola (HMF) određenih nakon prerade i miješanja	
a) aktivnost diastaze (Schade skala)	
- općenito, izuzev industrijskog meda	ne manje od 8
- med s niskim sadržajem prirodnih enzima (npr. med od citrusa) i sadržajem HMF ne većim od 15 mg/kg	ne manje od 3
b) H M F	
- općenito, izuzev industrijskog meda	ne više od 40 mg/kg (podložno odredbama pod a) druga alineja)
- med deklariranog podrijetla iz regije s tropskom klimom i mješavine tih vrsta meda	ne više od 80 mg/kg
7. Sadržaj mineralnih tvari	
- općenito	ne više od 0,6g/100 g
-medljikovac	ne više od 1,2g/100 g

ANEKS III.

DRUGI PČELINJI PROIZVODI

Odjeljak A. Matična mlječ – definicija

- (1) Matična mlječ je proizvod koji izlučuju mlječne žljezde mlađih pčela radilica, mlječne boje, guste konzistencije, karakterističnog okusa i mirisa.
- (2) Matična mlječ mora biti izvađena od 68 do 72 sata nakon presađivanja ličinaka, a ne smije potjecati iz zatvorenih matičnjaka niti iz legla trutova.

Stavljanje na tržište

- (1) Matična mlječ može se staviti na tržište u izvornom obliku, stabilizirana ili liofilizirana.
- (2) Matična mlječ koja se stavlja na tržište u izvornom obliku mora ispunjavati sljedeće uvjete:
 - a) sadržavati najmanje 30% suhe tvari,
 - b) sadržavati najmanje 11% bjelančevina.

Čuvanje i rok trajanja

- (1) Matična mlječ u izvornom obliku mora se čuvati u hermetički zatvorenim, tamnim, staklenim posudama u hladnjaku:
 - a) na temperaturi od -5°C do -2°C, rok trajanja šest mjeseci,
 - b) na temperaturi od -18°C do -16°C, rok trajanja godinu dana.
- (2) Rok trajanja matične mlječi u liofiliziranom obliku je do dvije godine.
- (3) Nije dozvoljena stabilizacija matične mlječi kemijskim sredstvima.

Odjeljak B. Pelud (cvjetni prah, polen) - definicija i podjela

- (1) Pelud (cvjetni prah, polen) je proizvod što ga pčele radilice skupljaju u prirodi, dodajući mu specifičnu vlastitu tvar koju oblikuju u grudice, te smještaju u stanice saća.
- (2) Prema načinu dobivanja pelud se dijeli na skidani pelud (skupljen skidačem) i vađeni pelud – pčelinja perga (pelud dobiven vađenjem iz stanica saća – konzervirani pelud).

Stavljanje na tržište

- (1) Pelud se stavlja na tržište osušen u obliku grudica ili mljeven, odnosno pothlađen.
- (2) Pelud koji se stavlja na tržište mora ispunjavati sljedeće uvjete:
 - a) da osušen sadrži najmanje 92%, a pothlađen 60% suhe tvari,
 - b) mora biti karakterističnog okusa,
 - c) ne smije biti sušen na temperaturi višoj od 40°C,
 - d) ne smije sadržavati kukce i njihove dijelove, legla, izmet i skladišne štetnike,
 - e) ne smije biti užegao.

Čuvanje i rok trajanja

- (1) Svježi pelud mora se čuvati u tamnoj, hermetički zatvorenoj ambalaži na temperaturi od 18°C, umiješan u med i liofiliziran.
- (2) Rok trajanja svježeg peluda je jedna godina, a umiješanog u med dvije godine.

Odjeljak C. Propolis – definicija

Propolis je pčelinji proizvod koji nastaje miješanjem prirodnog pčelinjeg voska i smolastih tvari koje pčele skupljaju s pupoljaka drvenastih biljaka.

Stavljanje na tržište

Propolis koji se stavlja na tržište mora ispunjavati sljedeće uvjete:

- a) mora sadržavati najmanje 35% tvari koje se ekstrahiraju alkoholom,
- b) ne smije sadržavati katran, spojeve slične katraru odnosno katranske smole,
- c) ne smije sadržavati više od 5% mehaničkih nečistoća niti dijelove pčela,
- d) ne smije sadržavati više od 30% voska.

Odjeljak D. Pčelinji vosak – definicija

- (1) Pčelinji vosak je proizvod voštanih žlijezda pčela radilica koji one koriste za izgradnju sača.
- (2) Pčelinji vosak je složena smjesa lipida i ugljikovodika.
- (3) Pčelinji vosak dobiva se pretapanjem sača i voštanih poklopaca.

Stavljanje na tržište

Pčelinji vosak stavlja se na tržište kao:

- a) nepročišćeni pčelinji vosak,
- b) pročišćeni pčelinji vosak (*Cera flava*),
- c) pročišćeni bijeli pčelinji vosak (*Cera alba*),
- d) satne osnove.

Odjeljak E. Pčelinji otrov – definicija

Pčelinji otrov je proizvod što ga izlučuju otrovne žlijezde pčela radilica.

Stavljanje na tržište

Pčelinji otrov stavlja se na tržište sušen, kao bijeli kristalični prah.

Rok trajanja

Rok trajanja pčelinjeg otrova je jedna godina.

ANEKS IV.

PROIZVODI NA BAZI MEDA I DRUGIH PČELINJIH PROIZVODA

Odjeljak A. Definicija proizvoda

- (1) Proizvodi na bazi meda i drugih pčelinjih proizvoda jesu mješavine meda s drugim pčelinjim proizvodima (matična mlijec, pelud, propolis) ili međusobne mješavine drugih pčelinjih proizvoda.
- (2) Medu i drugim pčelinjim proizvodima može se dodavati ljekovito bilje i/ili njihovi ekstrakti (valerijana, sljez, timijan, anis, breza i sl.).
- (3) Proizvodi iz st. (1) i (2) ovoga Odjeljka mogu biti u obliku: kapi, tableta, kapsula, masti, krema i sirupa.
- (4) Med kome su dodani drugi pčelinji proizvodi ne smatra se medom obogaćenog sastava.

Odjeljak B. Med s dodacima

- (1) Med s dodacima je mješavina meda s različitim prehrambenim proizvodima, kakvi su voće, proizvodi od voća i povrća, proizvodi od mlijeka, kakaa, margarina i sl., u koju se mogu dodavati ljekovito bilje i/ili ekstrakti ljekovitog bilja.
- (2) Med s dodacima ne smije sadržavati manje od 60% meda u gotovom proizvodu.

Odjeljak C. Zahtjevi za kvalitetu

- (1) Proizvodi iz odjeljaka A. i B. ovoga Aneksa moraju zadovoljavati temeljne zahtjeve za kvalitetu koji su propisani ovim Pravilnikom i koriste za njihovu proizvodnju.
- (2) Za proizvode iz ovoga Aneksa proizvođač obvezatno mora imati proizvođačku specifikaciju.
